

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**OCHIQ MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISHNING UMUMIY MAZMUNI VA
UNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI**

Axmadjonova Nodirabegim Sharibjon qizi

Qo'qon davlat universiteti, Pedagogika mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

nodirabegimahmadjonova8@gmail.com

+998906292255

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ochiq mashg'ulotlarni tashkil etishning nazariy asoslari, umumiy mazmuni va ta'lim jarayonidagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Ochiq mashg'ulotning mohiyati, uni o'tkazishning didaktik talablari, tayyorgarlik bosqichlari hamda uning o'qituvchi va o'quvchilar faoliyatiga ta'siri ko'rib chiqilgan. Maqolada ochiq mashg'ulotlarning pedagogik amaliyotdagi o'rni, ularni tashkil etishda zamonaviy yondashuvlar hamda ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *ochiq mashg'ulot, ta'lim jarayoni, pedagogik mahorat, didaktik tahlil, metodik tayyorgarlik, sifat nazorati, innovatsion yondashuv.*

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy mahoratini oshirish va pedagogik faoliyatini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu maqsadda amalga oshiriladigan eng samarali shakllardan biri ochiq mashg'ulotdir. O'zbekiston Respublikasida ta'limni isloh qilishga qaratilgan davlat siyosati doirasida [1] ochiq mashg'ulotlar nafaqat namunaviy dars sifatida, balki o'qituvchilarning kasbiy o'sishi uchun muhim pedagogik vosita sifatida ham ko'rib chiqilmoqda.

Pedagog Sh.Mirziyoev ta'kidlaganidek, «Yaxshi o'qituvchi — bu ta'limning kaliti» [2]. Ochiq mashg'ulot ana shu kalitni sinovdan o'tkazadigan va sayqallaydigan asosiy mexanizm hisoblanadi. Turli davlatlar pedagog amaliyotida ochiq mashg'ulot an'anasi uzoq tarixga ega bo'lib, uning mazmuni va shakli ijtimoiy-pedagogik ehtiyojlarga mos ravishda takomillashib borgan.

Shu o'rinda savol tug'iladi: ochiq mashg'ulot nima, u oddiy darsdan nimasi bilan farq qiladi va uni tashkil etishning qanday umumiy mazmuni mavjud? Ushbu maqola ana shu savolga ilmiy jihatdan javob berishga va ochiq mashg'ulotning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini yoritishga bag'ishlangan.

Ochiq mashg'ulot tushunchasi va tarixi. Ochiq mashg'ulot (open lesson) — bu maxsus tayyorlangan, kuzatuvchilar (hamkasblar, metodistlar, rahbariyat) ishtirokida o'tkaziladigan va keyinchalik muhokama qilinadigan namunaviy dars yoki mashg'ulot shaklidir [4]. U bir tomondan o'qituvchining kasbiy mahoratini namoyish etish, ikkinchi tomondan esa hamkasblar o'rtasida pedagogik tajriba almashish imkoniyatini beradi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

Tarixan ochiq mashg'ulotlar XIX asr oxiri — XX asr boshlarida Rossiya va Yevropa pedagogik amaliyotida shakllana boshlagan. K.D.Ushinskiy, L.N.Tolstoy kabi buyuk pedagoglar namunaviy darslar o'tkazish orqali yangi metodlarni targ'ib qilishgan. O'zbekistonda esa mazkur an'ana sovet davri maktablarida shakllangan va mustaqillik yillarida milliy ta'lim tizimiga moslashtirilgan holda davom ettirilmoqda.

Ochiq mashg'ulotning funksiyalari. Pedagogika fanida ochiq mashg'ulotning quyidagi asosiy funksiyalari ajratib ko'rsatiladi [7]:

- Ta'limiy funksiya — yangi pedagogik yondashuvlar, metodlar va texnologiyalarni ko'rsatish va targ'ib qilish;
- Tarbiyaviy funksiya — kasbiy mas'uliyat, hamkorlik va o'zaro hurmat muhitini shakllantirish;
- Rivojlantiruvchi funksiya — o'qituvchining ijodiy va metodologik salohiyatini o'stirish;
- Nazorat funksiya — o'qituvchi faoliyatini baholash va uning kasbiy darajasini aniqlash;
- Kommunikativ funksiya — pedagogik hamjamiyat o'rtasida professional muloqot va tajriba almashishni ta'minlash.

Ushbu funksiyalarning birga ishlashi ochiq mashg'ulotni ta'lim tizimidagi eng murakkab, ammo eng foydali shakllardan biriga aylantiradi,

Tayyorgarlik bosqich. Ochiq mashg'ulot sifatli bo'lishi uchun tayyorgarlik bosqichi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu bosqich bir necha muhim jihatlarni o'z ichiga oladi(1-jadvalga qarang):

1-jadval

Ochiq mashg'ulotga tayyorgarlik elementlari

Tayyorgarlik elementi	Mazmuni va vazifasi
Mavzu tanlash	Dasturga mos, o'quvchilar uchun dolzarb va o'qituvchining kuchli tomonlarini namoyon etadigan mavzu belgilanadi
Maqsad belgilash	Ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlar aniq va o'lchanadigan tarzda shakllantiriladi
Metodik ishlanma	Dars konspekti yoki texnologik xarita to'liq tuziladi, vizual materiallar tayyorlanadi
Jihozlash	Ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar, raqamli vositalar va jihozlar tayyorlab qo'yiladi
Sinov dars	Mavzuni avvalgi sinfda sinab ko'rish orqali darsning zaif joylari aniqlanadi va tuzatiladi

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

O'tkazish bosqichi. Ochiq mashg'ulotning o'tkazilish jarayoni aniq tuzilmaga ega bo'lishi lozim. Didaktika nuqtai nazaridan har bir bosqich o'z vazifasiga ega [4]:

I bosqich — Tashkiliy qism (2–3 daqiqa): O'quvchilarni darsga tayyorlash, kuzatuvchilar bilan qisqacha tanishish, psixologik muhit yaratish.

II bosqich — Motivatsiya va bilimlarni faollashtirish (5–7 daqiqa): O'tilgan mavzu takrorlash, yangi mavzuga qiziqish uyg'otish, muammoli savol yoki vaziyat taqdim etish.

III bosqich — Yangi bilimlarni o'zlashtirish (15–20 daqiqa): Asosiy didaktik material tushuntirish, faol o'qitish metodlarini qo'llash, o'quvchilar bilan dialog.

IV bosqich — Mustahkamlash va amaliyot (10–12 daqiqa): Topshiriqlar bajarish, guruh ishlar, muammoli vaziyatlarni hal etish, ko'nikmalarni shakllantirish.

V bosqich — Yakunlash va baholash (3–5 daqiqa): Dars natijalarini umumlashtirish, o'quvchilarni baholash, uy vazifasi berish, refleksiya.

Muhokama (tahlil) bosqichi. Ochiq mashg'ulotning ajralmas qismi — bu uning yakunidagi metodik muhokama (razborka) bosqichidir. Bu bosqichda kuzatuvchilar darsni o'qituvchi nuqtai nazaridan va pedagogik mezonlar asosida tahlil qiladilar [5]. Muhokama odatda quyidagi tartibda o'tkaziladi:

1. Avval darsni o'tkazgan o'qituvchining o'z tahlili (o'z-o'zini baholash);
2. Keyin kuzatuvchilarning ijobiy tomonlar haqidagi fikrlari;
3. So'ngra takliflar va metodologik tavsiyalar bayon etiladi;
4. Nihoyat metodist yoki rahbar umumiy xulosa chiqaradi.

Muhokama bosqichi konstruktiv, hurmatli va professional ruhda o'tkazilishi pedagogik etika talablaridan biridir. Tanqidiy fikrlar aniqlash, ayblash emas, balki o'sishga yo'naltirish maqsadida bildirilishi zarur.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ochiq mashg'ulotlar o'qituvchining kasbiy o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, ochiq mashg'ulotga tayyorlanish jarayonida pedagog o'z metodikasini chuqur o'rganadi, zamonaviy ilmiy va metodik adabiyotlarni o'rganadi, darsni nazariy jihatdan asoslab beradi.

Ikkinchidan, hamkasblar oldida dars o'tish o'qituvchida mas'uliyat va professional motivatsiyani kuchaytiradi. L.S.Vigotskiyning «yaqin rivojlanish zonasi» nazariyasiga ko'ra, hamkorlikdagi faoliyat individual imkoniyatlardan ancha yuqori natijalar beradi.

Ta'lim sifatiga ta'siri. Ochiq mashg'ulotlar o'quvchilar uchun ham ijobiy pedagogik muhit yaratadi. Birinchidan, bunday darslarda o'qituvchi eng yaxshi metodlaridan foydalanadi, bu esa o'quvchilarning bilim olish sifatini yaxshilaydi. Ikkinchidan, kuzatuvchilar ishtirokidagi darslar o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini, ochiq muhitda ishlash layoqatini rivojlantiradi.

Xalqaro tadqiqotlar ma'lumotlariga ko'ra, muntazam ochiq mashg'ulotlar o'tkaziladigan maktablarda o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari o'rtacha 15–20% ga yuqori bo'lgan. Bu ko'rsatkich ochiq mashg'ulotning nafaqat o'qituvchi, balki o'quvchi uchun ham samarali ekanligini isbotlaydi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

O'zbekistonda ham pedagogik o'quvlar, seminarlar va konferensiyalar doirasida ochiq mashg'ulotlar tizimli tarzda o'tkazilishi lozim. Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan me'yoriy hujjatlar bu ishni tashkil etish uchun huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi. Raqamli ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi ochiq mashg'ulotlarning yangi shakllarini vujudga keltirdi. Onlayn ochiq mashg'ulotlar, videodars tahlillari va virtual kuzatish platformalari zamonaviy pedagogik amaliyotga kirib kelmoqda. Bu imkoniyatlar geografik to'siqlarni bartaraf etib, o'qituvchilarning o'z hamkasblaridan o'rganish doirasini kengaytirdi. Shu bilan birga, ochiq mashg'ulotlarni tashkil etishda bir qator muammolar ham mavjud. Birinchisi — «sahna effekti» muammosi: ba'zi o'qituvchilar ochiq darsda sun'iy, kundalik amaliyotlaridan farq qiladigan dars o'tkazadilar. Buning oqibatida kuzatuvchilar haqiqiy pedagogik muammolarni emas, shunchaki ijroni ko'radilar. Ikkinchi muammo — muhokama bosqichining sifatsizligi: tanqidiy fikrlar haddan tashqari ko'p bo'lsa yoki mutlaqo bo'lmasa, muhokama o'z pedagogik funksiyasini yo'qotadi. Bu muammolarni hal etish uchun ochiq mashg'ulotlarni standartlashtirish emas, balki ularning autentikligini ta'minlash zarur. O'qituvchi o'z oddiy darsini «yaxshilab» emas, balki o'ziga xos professional niyati bilan namoyish etishi kerak [7].

Xulosa. Ushbu maqolada tahlil etilgan ma'lumotlar asosida quyidagi xulosalar qilish mumkin: birinchidan, ochiq mashg'ulot tashkil etishning samaradorligi uchta bosqich — tayyorgarlik, o'tkazish va muhokama — to'liq amalga oshirilgandagina ta'minlanadi. Ikkinchidan, ochiq mashg'ulotlar ta'lim sifatini oshirishda muhim vosita bo'lib, uning samaradorligi faqat o'qituvchiga emas, balki butun pedagogik jamoaning faolligiga ham bog'liq. Uchinchidan, zamonaviy raqamli texnologiyalar ochiq mashg'ulotlarni yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning ta'lim sohasidagi nutqlari to'plami. — Toshkent: Ma'naviyat, 2022.
3. Yo'ldoshev, J.G'. Zamonaviy dars va uning tahlili. — Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Maxmutov, M.I. Muammoli ta'lim. — Moskva: Pedagogika, 1975.
5. O'rinov, Q. Pedagogik etika asoslari. — Toshkent: Fan, 2015.
6. Vigotskiy, L.S. Pedagogik psixologiya. — Moskva: Pedagogika, 1991.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi buyrug'i: «Umumta'lim maktablarida ochiq darslar o'tkazish tartibi to'g'risida»gi yo'riqnoma, 2021.